

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความจำเป็นและความสำคัญของปัญหา

น้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมากต่อชีวิตมนุษย์ ร่างกายของมนุษย์ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ถ้าขาดน้ำเป็นเวลา 3 วัน นอกจากนั้นในการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ก็ต้องอาศัยน้ำเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น อาบน้ำ ประกอบอาหาร ซักล้าง ชำระ ความสกปรกต่าง ๆ

ในอดีตประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นอู่ข้าวอู่น้ำ เนื่องจากในประเทศไทยมีแม่น้ำลำคลองมากมาย มีลุ่มแม่น้ำใหญ่ ๆ ถึง 25 ลุ่มแม่น้ำ พื้นที่ทั้งประเทศ 514,870 ตร.กม. จัดว่าอยู่ในบริเวณที่อุดมสมบูรณ์มากที่สุด จนถึงกับมีคำพังเพยว่า "ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว" ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยนั้นอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรที่มีค่ามากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทรัพยากรน้ำ ซึ่งจัดเป็นทรัพยากรธรรมชาติขั้นพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิต และมีความผูกพันกับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศเกษตรกรรมและเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการผลิตเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ ตลอดจนเป็นแหล่งพลังงาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ขาดมิได้ของสังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่

ในปัจจุบันประเทศไทยได้มีปรากฏการณ์ที่ไม่เคยคาดคิดมาก่อน กล่าวคือประเทศไทยต้องประสบกับวิกฤตการณ์การขาดแคลนน้ำ ซึ่งได้กลายมาติดต่อกันหลายปีโดยเฉพาะฤดูแล้งปี 2535 ซึ่งถือว่าแห้งแล้งที่สุดในรอบ 40 ปี พื้นที่การเกษตรได้รับผลกระทบจากภัยแล้งถึง 6.75 ล้านไร่ ทำให้กระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของประเทศอย่างมาก

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเช่นนี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากหลายสาเหตุด้วยกันที่ทำให้มีน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการของมนุษย์ จนเป็นปัญหาการขาดแคลนน้ำที่เรื้อรังจนถึงขั้นวิกฤตในปัจจุบัน และจะทวีสูงขึ้นในอีก ๆ ปี หากไม่ได้รับความร่วมมือในการแก้ไขปัญหามาจากทุก ๆ ฝ่าย

วิกฤตการณ์น้ำคืออะไร

แม้ว่าภาวะการขาดแคลนน้ำจะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ แต่วิกฤตการณ์สำคัญที่รัฐแก้ปัญหาอยู่ในขณะนี้ คือ วิกฤตการณ์น้ำของกลุ่มเจ้าพระยา ซึ่งมีเขื่อนสำคัญ 2 เขื่อน คือ เขื่อนภูมิพล และเขื่อนสิริกิติ์ เป็นตัวจักรสำคัญในการควบคุมน้ำ ความหมายของวิกฤตการณ์น้ำที่แท้จริงก็คือ ระดับของน้ำในเขื่อนทั้ง 2 ที่ลดลงจนอยู่ในภาวะน้ำเป็นห่วง

ฝนแล้งคือสาเหตุของวิกฤตการณ์น้ำจริงหรือไม่

วิกฤตการณ์น้ำในเขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์มักถูกอ้างเสมอว่า สาเหตุหลักเกิดจากภาวะฝนแล้งติดต่อกัน บางคนถึงกับอ้างว่า เพราะปี 2535 ฝนตกต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยถึง 50% อย่างไรก็ตามหากพิจารณาอัตราฝนตกเฉลี่ยต่อปีทั่วประเทศในรอบ 40 ปีที่ผ่านมา จะพบว่าลดลงเพียง 4.7 มม./ปี และเมื่อพิจารณาปริมาณน้ำฝนในเขตต้นน้ำของเจ้าพระยา จะพบว่ามีความเฉลี่ยลดลงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เช่น บริเวณลุ่มน้ำปิงในรอบ 40 ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มลดลง อัตราเฉลี่ยร้อยละ 0.24 (จากเกณฑ์เฉลี่ยปี 2495-1,159 มม. เหลือจำนวน 1,046 มม. ในปี 2535) และในลุ่มน้ำน่าน มีแนวโน้มลดลงอัตราเฉลี่ยร้อยละ 0.07 ต่อปี (จากเกณฑ์เฉลี่ยปี 2495-1,246 มม. เหลือจำนวน 1,212 มม. ในปี 2535)

เมื่อพิจารณาปริมาณน้ำฝนต้นทอนในธรรมชาติของกลุ่มน้ำสำคัญ 4 สาย คือ ปิง วัง ยม น่าน ในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา จะเห็นได้ถึง การเคลื่อนไหวขึ้นลงของปริมาณน้ำฝนในแต่ละปี ดังต่อไปนี้

ปริมาณน้ำฝนต้นทุนในธรรมชาติ

	ปริมาณฝนต้นทุนเฉลี่ย 40 ปี	หน่วย : ล้าน ล.บ.ม.			
		2532	2533	2534	2535
ลุ่มน้ำปิง	37,019	31,921	34,221	33,254	31,421
ลุ่มน้ำน่าน	41,596	38,279	39,507	36,057	38,412
ลุ่มน้ำวัง	11,643	11,935	11,678	10,985	10,942
ลุ่มน้ำยม	27,406	26,129	27,146	26,886	24,166

(ที่มา : ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ 2535)

ปริมาณฝนตกในปี พ.ศ.2535 นั้นถือว่ายังไม่อยู่ในระดับน้อยเกินกว่าระดับที่เคยมีในอดีตและแม้ว่าช่วงปี พ.ศ.2532-2535 จะเป็นช่วงระยะที่มีฝนตกน้อยกว่าค่าเฉลี่ย แต่ถือว่าเป็นการเคลื่อนไหวขึ้นลงตามปกติของฝน ซึ่งในอดีตเคยมีช่วงรอบปีที่ฝนน้อย ดังนี้ : ลุ่มน้ำปิง - ปีพ.ศ.2500-2502, 2507-2509, 2522-2523, 2525-2527, ลุ่มน้ำน่าน - ปี พ.ศ.2507-2512, 2515-2517, 2529-2530

การขาดแคลนน้ำของเขื่อนภูมิพลและสิริกิติ์จึงไม่ได้เกิดจากภาวะฝนแล้งเสมอไป เพราะหากมีฝนตกมากในปีก่อนหน้านั้นเป็นต้นทุนไว้มากพอคั่งที่เคยเกิดในปีพ.ศ. 2496, 2516, และ 2525 หรือในปีถัดจากปีฝนน้อย มีฝนตกในปริมาณมากพอมาชดเชย เช่น ปีพ.ศ.2513-2514, 2520, 2529 และ 2530 ก็ย่อมไม่ก่อให้เกิดปัญหา แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ในขณะนั้น เกิดจากการปล่อยน้ำออกจากเขื่อนมากกว่าน้ำเข้าติดต่อกันอย่างน้อย 3 ปี (ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ, 2535)

ดังนั้น ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เข้าใจสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาการขาดแคลนน้ำของลุ่มเจ้าพระยา จึงอยู่ที่ประเด็นการใช้น้ำ หรือ ความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มมากขึ้นจนเกินขีดความสามารถในการให้น้ำของเขื่อนทั้ง 2 มากกว่าปัจจัยในเรื่องฝนหรือปริมาณน้ำ

ความต้องการใช้น้ำในประเทศที่เพิ่มมากขึ้น

ในปัจจุบันมีกิจกรรมหลายอย่างที่ต้องใช้น้ำจากแหล่งน้ำต้นทุนของกลุ่มน้ำเจ้าพระยา โดยเฉพาะจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล และเขื่อนสิริกิติ์ จำแนกประเภทการใช้น้ำไว้ดังนี้

1) ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตรกรรม เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมมีการทำนาปีละ 2 ครั้ง โดยมีความต้องการใช้น้ำสำหรับนาปีประมาณปีละ 4,000 ล้านลูกบาศก์เมตร และน้ำสำหรับทำนาปรังประมาณปีละ 6,000 ล้านลูกบาศก์เมตร หรือรวมทั้งปีประมาณปีละ 10,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการ (Demand) ใช้น้ำในส่วนนี้ รวมถึงการทำปุ๋ยสัตว์ การปลูกพืชไร่ พืชผัก และการเพาะเลี้ยงตามชายฝั่ง

2) ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเดินเรือและผลักดันน้ำเค็ม การสัญจรทางน้ำยังเป็นเส้นทางหลักของเกษตรกรในการขนส่งพืชผักออกสู่ตลาดที่ปากคลองตลาด - นอกจากนี้แม่น้ำยังเป็นเส้นทางสำหรับขนส่งวัสดุก่อสร้างจากภาคเหนือตอนล่าง และภาคกลางมาสู่กรุงเทพมหานคร ดังนั้นแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำน้อย และแม่น้ำสุพรรณ จึงเป็นเส้นทางหลักในการใช้ลำเลียงสินค้าทางน้ำสู่เมืองหลวง ขณะเดียวกันกรุงเทพมหานครตั้งอยู่ใกล้กับปากอ่าวไทย มีน้ำทะเลไหลเข้ามาในช่วงฤดูแล้ง ต้องใช้น้ำจืดช่วยผลักดันน้ำเค็มบริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำท่าจีน เพื่อป้องกันมิให้น้ำเค็มไหลย้อนเข้ามาในแม่น้ำ อันจะเป็นการทำลายสวนผลไม้ สวนผัก และพื้นที่เกษตรอื่น ๆ ดังนั้นปริมาณน้ำจืดที่ปล่อยจากเขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันน้ำเค็มออกสู่อ่าวไทย

3) ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิตน้ำประปาของการประปานครหลวง เนื่องจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑลขยายตัวอย่างรวดเร็วอย่างไม่มีขีดจำกัด ความต้องการใช้น้ำเพื่อการทำน้ำประปาและการใช้น้ำสำหรับอุตสาหกรรมจึงเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ ซึ่งน้ำประปาที่ใช้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในปัจจุบันจะต้องใช้น้ำดิบจาก

แม่น้ำเจ้าพระยามีวันละ 5 ล้านลูกบาศก์เมตร และจะเพิ่มขึ้นอีก ซึ่งการประปานครหลวง ได้วางแผนไว้ว่าปี พ.ศ. 2544 จะเริ่มนำน้ำจากลุ่มน้ำแม่กลองมาใช้ ทั้งนี้เนื่องจากปริมาณน้ำต้นทุนของแม่น้ำเจ้าพระยาไม่สามารถตอบสนองความต้องการใช้น้ำของการประปา-นครหลวงได้อีกต่อไปถ้าหากยังไม่มีการเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนของลุ่มน้ำ

ถ้าพิจารณาลำดับการให้ความสำคัญในการปล่อยน้ำของเขื่อนทั้ง 2 นี้ จะเห็นว่า ภาคอุตสาหกรรมจะเป็นภาคที่ได้รับการจัดสรรก่อนเสมอ เมื่อพอเพียงแล้ว จึงตกเป็นของภาคเกษตร ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การส่งเสริมการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมและบริการได้ยังผลให้เมืองและอุตสาหกรรมต่าง ๆ ขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความต้องการใช้น้ำในอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นตลอดเวลา ถ้าพิจารณาเพียงความต้องการใช้น้ำประปาของนครหลวง ก็มีอัตราสูงถึง 8% ต่อปี (จากการประเมินของการประปาฯ นครหลวง ความต้องการใช้น้ำ 3.5 ล้าน ลบ.ม./วัน หรือ 1,277.5 ล้าน ลบ.ม./ปี ในปี พ.ศ. 2535 จะเพิ่มเป็น 9 ล้าน ลบ.ม./วัน หรือ 3,285 ล้าน ลบ.ม./ปี ในปี 2560) ในขณะที่พื้นที่เกษตรกรรมในเขตชลประทานมีแนวโน้มที่ลดลงโดยตลอดนับแต่ปี 2528 เป็นต้นมา โดยพื้นที่นาปีและนาปรังในที่ราบลุ่มภาคกลางในปี 2535 รวมแล้วเท่ากับ 8,646,400 ไร่ ลดลงจากปี พ.ศ. 2528 จำนวน 1,226,500 ไร่

ปริมาณน้ำในเขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์ เดือน ม.ค.-มิ.ย. 2536

ความจุของอ่าง (ภูมิพล-13,462/สิริกิติ์-9,510)	22,972 ล้านลบม.
ความจุใช้งานได้ (ภูมิพล-9,662/สิริกิติ์-6,660)	15,322 "
ปริมาณน้ำที่เก็บไว้ไม่อาจใช้ได้ (ภูมิพล-3,800/สิริกิติ์-2,850)	6,650 "
ปริมาณน้ำ ณ. 13 ธ.ค. 2535 (ภูมิพล-3,254/สิริกิติ์-1,964)	5,218 "
ปริมาณน้ำในอ่างที่เหลือเมื่อสิ้นปี 2535	4,985 "
ปริมาณน้ำไหลลงอ่าง (ม.ค.-มิ.ย. 2536)	370 "
ปริมาณน้ำเหลือสำหรับการจัดสรรครึ่งปีแรกของ 2536	5,355 "

แผนการจัดสรรน้ำ (1 ม.ค.-30 มิ.ย. 2536)		
1. น้ำประปาในกทม. และ 22 จังหวัด	2,400	ล้านลบม.
2. ไล่น้ำเค็มและน้ำเสีย	600	"
3. ปลุกพืชไร่ พืชผัก และสวนผลไม้	800	"
4. ระเหยในอ่างเก็บน้ำ	200	"
	4,000	"
5. เหลือน้ำเพื่อการเพาะปลูกต้นฤดูฝนปี 2536	1,355	"

(ที่มา : กรมชลประทาน 2535)

จากแผนการจัดสรรน้ำครั้งที่แรกของ 2536 นี้ จะเห็นได้ว่า ปริมาณน้ำที่เหลืออยู่จำนวนจำกัด จำนวน 5,355 ล้านล.บ.ม. นี้ ได้ถูกจัดสรรเพื่อใช้ในการผลิตน้ำประปาในภาคเมือง 2,400 ล้านล.บ.ม. และเพื่อไล่น้ำเค็ม และน้ำเสีย เพื่อป้องกันมิให้ก่อผลกระทบต่อการผลิตประปาในกทม. อีก 600 ล้านล.บ.ม. รวมแล้วคิดเป็น 56% ของน้ำที่ปล่อยจากเขื่อน ในขณะที่เกษตรกรทั้งชาวนาและชาวสวนได้รับการจัดสรรเพียง 40% ของน้ำทั้งหมด

การใช้น้ำของกรุงเทพมหานครเกี่ยวข้องกับวิกฤตการณ์น้ำ

การใช้น้ำของกรุงเทพมหานครมีบทบาทสำคัญต่อการขาดแคลนน้ำ โดยปัจจุบัน หากพิจารณาจากปริมาณการใช้น้ำของกรุงเทพฯ และปริมาณผลจะพบว่า มีการใช้น้ำจากระบบชลประทานเพื่อผลิตประปาในอัตราที่มากกว่าอีก 19 จังหวัดรวมกันเกือบถึง 3 เท่าตัว โดยในปี พ.ศ. 2535 กรุงเทพฯ ใช้น้ำถึง 3.2 ล้านล.บ.ม./วัน หรือ 1,168 ล้านล.บ.ม. ต่อปี ในขณะที่อีก 19 จังหวัดที่เหลือในความรับผิดชอบของการประปาส่วนภูมิภาคใช้เพียง 1.24 ล้านล.บ.ม./วัน หรือ 453 ล้านล.บ.ม./ปี

น้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาจะเพียงพอสำหรับการผลิตน้ำประปาเลี้ยงคนกรุงเทพฯ ได้นาน
สักเพียงใด

ปัจจุบันการประปานครหลวงใช้น้ำดิบจากแม่น้ำเจ้าพระยา โดยสูบเข้า คลองประปาบริเวณบ้านลำแล ตำบลหนองกระแชง อ.เมือง จ.ปทุมธานี ซึ่งเป็นน้ำ ที่จัดสรรจากเขื่อนเจ้าพระยา มีกรมชลประทานเป็นผู้ควบคุม การผลิตน้ำประปาทุกวันนี้ ใช้น้ำในอัตรา 35 ล.บ.ม./วินาที โดยอัตราสูงสุดที่กรมชลประทานกำหนดไม่เกิน 60 ล.บ.ม./วินาที แต่ปัจจุบันการใช้น้ำของคนกรุงเทพฯ มีอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นอยู่ตลอดเวลาทุกปี ประมาณปีละ 8.2% ซึ่งปริมาณที่สูงขึ้นนี้ โดยส่วนใหญ่เกิดจากการขยายตัวของ - คอนโดมิเนียมและหมู่บ้านจัดสรร ด้วยอัตราดังกล่าวนี้ แหล่งน้ำดิบจากแม่น้ำเจ้าพระยา จึงยังคงสามารถรองรับความต้องการของคนกรุงเทพฯ ได้ถึง ปี พ.ศ.2540 เท่านั้น

การประปานครหลวงได้คิดแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำของคนกรุงเทพฯ ภายใต้ โครงการระยะยาว 25 ปี (2535-2560) ด้วยการวางแผนดึงน้ำจากลุ่มแม่น้ำอื่นมาใช้ โดยจะแยกกระบวนการผลิตน้ำประปาออกเป็น 2 ส่วน คือฝั่งตะวันออกของกรุงเทพฯ จะใช้น้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาให้ถึงอัตราสูงสุดตามที่กรมชลประทานกำหนดไว้ คือ 60 ล.บ.ม./วินาที ส่วนทางด้านฝั่งตะวันตกภายใต้โครงการประปาฝั่งตะวันตก จะใช้น้ำดิบชั่วคราว จากคลองมหาสวัสดิ์ หลังจากนั้นจะดึงน้ำจากแม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำแม่กลองบริเวณเหนือ เขื่อนวชิราลงกรณ์มาใช้ในอัตรา 41 ล.บ.ม. ดังนั้นเมื่อรวมกับน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา จึงเป็น 101 ล.บ.ม./วินาที นั่นหมายถึง อัตราการใช้น้ำของคนกรุงเทพฯ จะเพิ่มสูงขึ้น จาก 3.2 ล้านล.บ.ม.ในปี 2535 เป็น 9 ล้านล.บ.ม.ในปี 2560

คนกรุงเทพฯ ใช้น้ำกันอย่างไร

จากผลการสำรวจพบว่าครัวเรือนในภูมิภาคใช้น้ำเฉลี่ยเพียงคนละ 50 ลิตร/วัน ครัวเรือนในกรุงเทพฯ ใช้น้ำถึงคนละ 500 ลิตร/วัน (หากคิดเฉลี่ยต่อหน่วยที่อยู่อาศัย จะสูงถึง 1,400 ลิตร/วัน) ในขณะที่มาตรฐานที่การประปานครหลวงวางไว้เพียงคนละ 200 ลิตร/วัน การที่อัตราการใช้น้ำเฉลี่ยของคนกรุงเทพฯ สูงกว่าจังหวัดอื่นๆ ถึง 10

เท่าตัวนี้ก็เป็นผลมาจากวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป มีความต้องการใช้น้ำในกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น เพื่อการผลิตกระแสไฟฟ้าสำหรับเครื่องใช้ไฟฟ้าขนาดใหญ่ ซึ่งที่ต้องใช้ปริมาณน้ำ 30,000 ล้านล.บ.ม./ปี จาก 15 เทียน นอกจากนี้ยังต้องการใช้น้ำสำหรับเครื่องอำนวยความสะดวก เช่น เครื่องซักผ้า ที่ใช้น้ำ 130 ลิตรต่อครั้ง เครื่องส้วมที่ทิ้งอ่างอาบน้ำฝักบัวและชักโครก ซึ่งรวมแล้ว 240 ลิตรต่อครั้ง นอกจากนี้ยังสิ้นเปลืองน้ำไปกับการล้างรถ บำรุงสนามหญ้าในบ้านและกิจกรรมอื่นที่เพิ่มเฟื่องฟูเป็นอย่างมากเพื่อความบันเทิงส่วนตัวอย่างมากมาย อาทิเช่น

-สนามกอล์ฟขนาด 18 หลุม 1 สนาม ต้องใช้น้ำมากถึง 20,000 ล.บ.ม. ต่อเดือน หากมีจำนวนหลุมมากขึ้นอีกเท่าตัวตามแบบมาตรฐานสากลต้องใช้น้ำถึง 90,000 ล.บ.ม./เดือน ขณะนี้ในประเทศไทยมีสนามกอล์ฟ 161 แห่ง อยู่ในกรุงเทพฯ 10 แห่ง ยังไม่นับรวมสนามกอล์ฟที่กำลังสร้าง

-สถานบริการในยามค่ำคืน ใช้น้ำประมาณ 6,000-7,000 ล.บ.ม./เดือน /แห่ง (200 ล.บ.ม./วัน)

-โรงแรมขนาดกลางในกรุงเทพฯ เช่นโรงแรมเมเจอร์ใช้น้ำเฉลี่ยประมาณเดือนละ 18,000 ล้านลูกบาศก์เมตร (600 ล.บ.ม./วัน) โรงแรมขนาดใหญ่อย่างดุสิตธานี ใช้น้ำเฉลี่ยประมาณเดือนละ 40,000 ลูกบาศก์เมตร (1,333 ล.บ.ม./วัน) ทั่วประเทศมีโรงแรมทั้งหมด 4,011 แห่ง ในจำนวนนี้มีโรงแรมเพื่อการท่องเที่ยวอยู่ในกรุงเทพฯ 143 แห่ง (เป็นโรงแรมขนาดใหญ่และกลาง ไม่นับรวมเกสเฮ้าส์และโรงแรมบ้านรถ)

นอกจากพฤติกรรมการใช้น้ำของคนกรุงเทพฯ ที่กล่าวมาแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือทัศนคติของคนในกรุงเทพฯ ที่ว่า เพียงเปิดก๊อกก็จะมีน้ำสะอาดไหลออกมาให้ใช้ได้อย่างสะดวกสบาย จนทำให้คิดว่าน้ำเป็นสิ่งที่จะมีให้ได้อย่างไม่เปลืองตราบน้ำที่ต้นน้ำมีความสามารถที่จะจ่ายค่าน้ำ จึงพากันและเล่นที่จะสำนึกถึงคุณค่าหรือความสำคัญของน้ำเพราะคิดว่าน้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติและยังมีอยู่มาก จึงไม่มีทางที่จะหมดไปได้ ซึ่งนับว่าเป็นความเข้าใจผิดอย่างมหันต์ สมควรอย่างยิ่งที่จะทำให้คนกรุงเทพฯ จะต้อง

เปลี่ยนทัศนคติดังกล่าวนี้ ซึ่งแนวทางหนึ่งที่จะช่วยได้อย่างมากก็คือ การสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประหยัดน้ำอย่างจริงจัง โดยการแสดงข้อมูลให้ทราบถึงการสูญเสียน้ำโดยเปล่าประโยชน์ พร้อมทั้งรณรงค์ให้ทราบถึงวิธีการต่าง ๆ ในการใช้น้ำอย่างประหยัดในชีวิตประจำวันด้วย ซึ่งในหน้าที่นี้สื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นของภาครัฐหรือเอกชนย่อมมีบทบาทอันสำคัญยิ่ง ดังนั้นการศึกษาถึงเรื่องการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ที่รณรงค์เกี่ยวกับจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในการใช้น้ำอย่างประหยัดของประชาชนในเขตกรุงเทพฯ จึงเป็นหัวข้อที่น่าสนใจ เพื่อที่จะนำผลการศึกษาที่ได้นี้ ไปพิจารณาในการสร้างจิตสำนึกที่ดีในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป อันจะทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศได้ในที่สุด

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับทราบข่าวสารจากสื่อมวลชนของประชาชนในเขต -
กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการรับทราบข่าวสารการรณรงค์ให้ประชาชนใช้น้ำอย่างประหยัดจากสื่อมวลชน
3. เพื่อศึกษาจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครในการใช้น้ำอย่างประหยัด
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับทราบข่าวสารจากสื่อมวลชนกับการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์ให้ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครใช้น้ำอย่าง -
ประหยัด
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับทราบข่าวสารการรณรงค์จากสื่อมวลชนกับจิตสำนึกในการใช้น้ำอย่างประหยัด
6. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับทราบข่าวสารการรณรงค์จากสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมในการใช้น้ำอย่างประหยัด
7. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกกับการมีส่วนร่วมในการใช้น้ำอย่างประหยัด

1.3 ปัญหาการวิจัย

1. ประชาชนรับทราบข่าวสารจากสื่อมวลชนอย่างไร
2. ประชาชนรับทราบข่าวสารการรณรงค์จากสื่อมวลชนให้ใช้น้ำอย่างประหยัดมากน้อยอย่างไร
3. ประชาชนมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการใช้น้ำอย่างประหยัดอย่างไร
4. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับทราบข่าวสารจากสื่อมวลชนกับการรับทราบข่าวสารจากสื่อมวลชนให้ประชาชนใช้น้ำอย่างประหยัดมีลักษณะอย่างไร
5. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับทราบการรณรงค์จากสื่อมวลชนกับจิตสำนึกในการใช้น้ำอย่างประหยัดมีลักษณะอย่างไร
6. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับทราบข่าวสารการรณรงค์จากสื่อมวลชนกับการมีส่วนร่วมในการใช้น้ำอย่างประหยัดมีลักษณะอย่างไร
7. ความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกกับการมีส่วนร่วมในการใช้น้ำอย่างประหยัดมีลักษณะอย่างไร

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1. การรับทราบข่าวสารจากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับการรับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์จากสื่อมวลชนให้ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครใช้น้ำอย่างประหยัด
2. การรับทราบข่าวสารการรณรงค์จากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกในการใช้น้ำอย่างประหยัด
3. การรับทราบข่าวสารการรณรงค์จากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการใช้น้ำอย่างประหยัด
4. จิตสำนึกมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการใช้น้ำอย่างประหยัด

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาการรับทราบข่าวสารการรณรงค์ในการใช้น้ำอย่างประหยัด จากสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร

1.6 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

สื่อมวลชน	หมายถึง	โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์และนิตยสาร
การรับทราบข่าวสารจากสื่อมวลชน	หมายถึง	ความถี่และปริมาณการรับฟังข่าวสารโดยทั่วไปจากสื่อมวลชน
การรับทราบข่าวสารการรณรงค์จากสื่อมวลชน	หมายถึง	ความถี่และปริมาณของข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้จากการรณรงค์ผ่านสื่อมวลชนให้ประชาชนประหยัดน้ำที่เกี่ยวกับความสำคัญของน้ำสาเหตุของปัญหาการขาดแคลนน้ำและวิธีการใช้น้ำอย่างประหยัด
การใช้น้ำอย่างประหยัด	หมายถึง	การใช้น้ำอย่างเห็นคุณค่า ไม่ใช่อย่างฟุ่มเฟือย รู้จักปิดน้ำในยามที่ไม่ใช่
จิตสำนึกในการใช้น้ำอย่างประหยัด	หมายถึง	สภาวะทางจิตที่บุคคลเกิดความรู้สึกตระหนักหรือสำนึกที่จะปฏิบัติตนในการใช้น้ำอย่างเห็นคุณค่า ไม่ใช่อย่างฟุ่มเฟือย รู้จักปิดน้ำในยามที่ไม่ใช่
การมีส่วนร่วมในการใช้น้ำอย่างประหยัด	หมายถึง	การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการร่วมมือในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ โดยใช้น้ำอย่างเห็นคุณค่า ไม่ใช่อย่างฟุ่มเฟือย รู้จักปิดน้ำในยามที่ไม่ใช่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการสื่อสารมวลชน เพื่อเผยแพร่ความรู้ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ ซึ่งจะส่งผลในการสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่ประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการร่วมมือในการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างประหยัด
2. สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างจิตสำนึกที่ดีของประชาชนในเรื่องอื่น ๆ ต่อไป
3. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนการใช้สื่อมวลชนเพื่อให้ข้อมูลในการรณรงค์ให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกที่ดีในการมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาในเรื่องอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต
4. ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อวิชาการทางด้านนิเทศศาสตร์พัฒนาการ ในเรื่องของการรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกและให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย